

Nr 144

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1956/57 till ersättningsanstalter för Långholmen och för kvinnofängelset i Växjö.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t beträffande kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond (bilaga 23, punkterna 4 och 5) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1956/57 beräkna till Ersättningsanstalt för kvinnofängelset i Växjö m. m. ett investeringsanslag av 1 290 000 kronor samt till Ersättningsanstalter för Långholmen m. m. ett investeringsanslag av 1 740 000 kronor.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 79, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för den 17 februari 1956, framlagt de förslag, vilka framgår av den följande redogörelsen.

1:o **Ersättningsanstalter för Långholmen m. m.** Kungl. Maj:t har (s. 2—10) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtalsbestämmelser av det innehåll, som angivits i statsrådsprotokollet, dels ock till Ersättningsanstalter för Långholmen m. m. anvisa ett investeringsanslag av 1 740 000 kronor.

Fångvårdsbyggnadsutredningen, som av departementschefen tillkallats för att utreda frågan om successiv förnyelse av fångvårdens anstaltsbestånd, har i ett betänkande (stencilerat) den 2 november 1955 lagt fram förslag till ersättningsbyggnader för Långholmsanstalten (603 platser, varav å kronohäktet 151). Utredningen föreslår, att den nuvarande östra anstaltsgruppen, som har Långholmen som centralanstalt och är dubbelt så stor som någon av de övriga, delas upp på två grupper. Långholmsanstalten föreslås därvid ersatt med två nya centralanstalter, en för den reducerade östra gruppen och förlagd i närheten av Stockholm (Åkersberga) samt en för en ny anstaltsgrupp i det inre av Mellan-Sverige och placerad i Kumla stad. För de båda nya centralanstalterna har tomtområden — väl tilltagna för tillgodoseende av eventuella utvidgningsbehov i framtiden — preliminärt förvärvat. Vidare framlägger utredningens förslag till överenskommelse med Stockholms stad om att staden skall uppföra särskilt häkte i den centrala staden, jämväl avsett för Stockholms läns behov. Beträffande frågan om förläggning av den rättspsykiatriska kliniken, vilken för närvarande är inrymd i en särskild byggnad på Långholmen, ämnar utredningen avge förslag

under år 1956. Det av utredningen avgivna förslaget har varit föremål för remissbehandling.

Departementschefen anför, att arbetet med förnyelse av fångvårdens anstaltsbestånd nu, sedan beslut fattats om ny- och ombyggnad av anstalter för unga intagna samt för förvarade och internerade, ingått i sin tredje etapp, avseende anstalter för ordinärt fångklientel.

Fångvårdsbyggnadsutredningen föreslår att Långholmsanstaltens ca 600 platser skall ersättas genom uppförande av nya anstalter vid Åkersberga och i Kumla för 300, respektive 200 intagna samt av ett rannsakningsfängelse i Stockholm med 100 platser.

Anstalternas slutliga platsantal och deras byggnadstekniska utformning föreslås få övervägas i samband med att utredningen framlägger förslag till byggnadsplan för anstalterna.

De av utredningen för de båda nya centralanstalterna föreslagna förläggningsplatserna anser departementschefen vara lämpliga. Genom att utredningen tillförsäkrat anstalterna tillräckligt omfattande markområden har en framtida utbyggnad möjliggjorts, om så skulle visa sig önskvärt; vidare har därigenom förutsättningar skapats för anstalternas ändamålsenliga utformning under hänsynstagande till såväl fångvårdens som samhällsplaneringens intresse av en viss distans mellan anstalterna och den civila bebyggelsen.

De av utredningen framlagda förslagen till förvärv av mark för nya anstalter i Åkersberga och Kumla anser departementschefen sig sålunda böra godtaga. Mot beräkningen av kostnaderna, 1 000 000 resp. 540 000 kronor, har departementschefen ej funnit anledning till erinran. Det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att träffa erforderliga avtal i hithörande frågor.

Departementschefen tillstyrker att 200 000 kronor anslås för det byggnadstekniska utredningsarbetet beträffande Åkersberga- och Kumlaanstalterna.

Överenskommelsen med Stockholms stad om nytt rannsakningsfängelse finner departementschefen vara till fördel såväl för kronan som för staden. Genom att häktet förlagts till polishustomten i omedelbar närhet till stadens domstols- och åklagarlokaler samt lätt tillgängligt för advokater och andra har ett känsligt lokaliseringsproblem bringats till en ur allmänna synpunkter mycket tillfredsställande lösning. Beräkningen av kronans andel i anläggnings- och driftkostnaderna för rannsakningsfängelset innebär enligt det nya avtalet i princip att kronan ersätter staden en fjärdedel av ifrågavarande kostnader, vilket andelstal motsvarar de 25 platser kronan äger disponera för häktade som åtalats vid domstol inom Stockholms län och för sådana av Stockholms rådhusrätt häktade som kvarsitter i häkte, sedan rådhusrättens dom fallit i målet; i den mån den faktiska beläggningen av häktade, för vilka kronan svarar, överstiger 25 procent av den totala beläggningen äger dock staden påfordra ersättning för driftkostnaderna efter ett häremot svarande högre procenttal. Metoden för kostnadsfördelningen mellan staden och kronan har utformats på sådant sätt att den icke skall be-

höva dra med sig några tidsödande uträkningar i tillämpningen. Då uppgörelsen synes godtagbar, ansluter departementschefen sig till utredningens förslag i detta hänseende. Avtalet har för Stockholms stads del godkänts av stadsfullmäktige genom beslut den 23 januari 1956. Det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att å kronans vägnar fastställa avtalet. Den ersättning Stockholms stad genom avtalet betingat sig för del av tomtvärdet, skall erläggas i samband med den slutliga uppgörelsen för såväl mark- som byggnadskostnaderna, varför medel nu icke äskas för detta ändamål.

För budgetåret 1956/57 föreslås skola anvisas medel för följande ändamål:

Förvärv av mark för fångvårdsanstalt vid Åkersberga	1 000 000
Förvärv av mark för fångvårdsanstalt i Kumla	540 000
Anslag till byggnadsstyrelsen för fortsatt utredningsarbete	200 000
	Summa kronor 1 740 000

Utskottet. Såsom framgår av propositionen avser fångvårdsbyggnadsutredningens förslag att fångvårdsanstalten å Långholmen skall ersättas med två nya centralanstalter samt av ett rannsakningsfängelse i Stockholm till en uppdelning av den östra anstaltsgruppen på två grupper. Med hänsyn till vikten av att räjongplanen fullföljes genom att den även enligt utskottets mening alltför stora östra anstaltsgruppen uppdelas tillstyrker utskottet i princip Kungl. Maj:ts förslag.

Emellertid har i remissyttrandena över fångvårdsbyggnadsutredningens förslag framställts erinringar i skilda hänseenden mot detaljer i förslaget. Det vill förefalla utskottet, som om grunden för dessa erinringar i huvudsak skulle kunna undanröjas genom smärre jämkningar beträffande Åkersbergaanstaltens förläggning och eventuellt vissa jämkningar beträffande området storlek och utformning. Utskottet finner önskvärt, att Kungl. Maj:t överväger, om inte sådana jämkningar kan vidtagas, och föreslår att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att vidtaga de jämkningar, som för nyss antydda ändamål må erfordras. Utskottet förutsätter vidare, att vid det fortsatta utredningsarbetet alla möjligheter till besparingar, som är förenliga med de för vården godtagna principerna, omsorgsfullt tillvaratages.

Vad departementschefen i förevarande sammanhang i övrigt anfört och föreslagit föranleder, liksom anslagsberäkningen, ej erinran eller särskilt uttalande från utskottets sida.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att med beaktande av vad utskottet anfört godkänna avtalsbestämmelser av det innehåll, som angivits i statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för den 17 februari 1956;

b) till *Ersättningsanstalter för Långholmen m. m.* för budgetåret 1956/57 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 1 740 000 kronor.

2:o) **Ersättningsanstalt för kvinnofängelset i Växjö m. m.** Kungl. Maj:t har (s. 11—16) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtalsbestämmelser av det innehåll, som angivits i statsrådsprotokollet, dels ock till Ersättningsanstalt för kvinnofängelset i Växjö m. m. anvisa ett investeringsanslag av 1 290 000 kronor.

Fångvårdsbyggnadsutredningen föreslår i sitt under föregående punkt nämnda betänkande den 2 november 1955 såsom ett andra led i arbetet på centralanstalternas förnyelse att egendomen Hinseberg i Örebro län inköpes och att där anordnas en anstalt för kvinnligt fångklientel i stället för den nuvarande i Växjö.

Departementschefen anför, att fångvårdens centralanstalter för ordinärt klientel samtliga är ålderdomliga. De behöver ersättas med tidsenliga, för modern fångvård lämpade byggnader. En början har gjorts med det förslag till ersättningsbyggen för Långholmsanstalten, för vilket redogörelse lämnats under föregående punkt. Avsikten är att även övriga centralanstalter successivt skall ersättas med ändamålsenligt utrymme, vilket i princip måste ske genom uppförande av nya byggnader. Detta är emellertid en fråga på jämförelsevis lång sikt, och arbetet därmed kommer att utsträckas under en följd av år.

Kvinnooanstalten i Växjö — tillika att betrakta som centralanstalt för gruppen för kvinnligt klientel — är ett fängelse av den gamla typen. Den är icke lämplig för förvaring av kvinnliga intagna. Lokalitetserna medger icke erforderlig differentiering av det med hänsyn till ålder och ådömd påföljd heterogena klientelet.

Anstalten i Växjö är emellertid icke sämre än åtskilliga andra slutna anstalter. Det föreligger såsom statskontoret synes avse icke några skäl att ersätta denna anstalt framför en rad andra anstalter. Förslaget går ej heller ut på något sådant utan avser tvärtom att man, samtidigt som en bättre och mer ändamålsenlig kvinnoanstalt erhålles, skall kunna utnyttja Växjöanstalten mera effektivt än för närvarande. Det föreligger nämligen ett mycket starkt behov av slutna anstaltsutrymmen för de mer svårhanterliga bland det manliga fångklientelet.

Fångvårdsbyggnadsutredningen föreslår, att egendomen Hinseberg i Örebro län skall förvärfvas och inrättas såsom kvinnoanstalt. Hinseberg beräknas kunna inom en tidrymd av två år och för en ungefärlig kostnad av 2 500 000 kronor omändras för sitt nya ändamål.

Vad utredningen sålunda föreslagit är en ur flera synpunkter fördelaktig lösning. Därigenom erhålles goda och ändamålsenliga förläggningsmöjligheter för det kvinnliga fångklientelet. Av särskilt stor betydelse är att denna anläggning, som innehåller flera fristående byggnader, möjliggör en lämplig differentiering av de intagna. Genom överförande av det kvinnliga klientelet till Hinseberg kan Växjöanstalten friställas för andra uppgifter. Att genom nybyggnad tillföra fångvården de slutna anstaltsutrymmen, som sålunda erhålles, skulle ta avsevärt mycket längre tid och draga betydligt högre kostnader. Departementschefen tillstyrker därför utredningens förslag

att Hinseberg skall förvärfvas för inrättande av en ny kvinnoanstalt. Det föreslås få ankomma på Kungl. Maj:t att träffa avtal angående förvärvet.

Frågorna om anstaltens lämpliga platsantal och utformning och de kostnader som bör nedläggas på denna torde få tagas under övervägande vid den ytterligare utredning rörande bl. a. byggnadsplan för anstalten, varom förslag är att vänta under innevarande år. Departementschefen understryker endast i detta sammanhang angelägenheten av att en icke alltför knapp platsreserv beräknas för mötande av en eventuell stegring av den kvinnliga kriminaliteten och för att i behandlingssyfte möjliggöra en tillräcklig differentiering av klientelet. Vidare anser departementschefen i likhet med utredningen att de kvinnliga alkoholister som nu vårdas på Växjö bör tagas om hand inom alkoholistvårdens anstaltssystem. Frågan om tillgodoseende av detta vårdplatsbehov utredes för närvarande av socialstyrelsen, och departementschefen förutsätter, att denna fråga skall kunna lösas, innan Hinseberg tages i bruk för sitt nya ändamål. Det är även olämpligt att de kvinnor som dömts till tvångsarbete intages på fångvårdens kvinnoanstalt. Lämpliga åtgärder för omhändertagande av detta klientel bör därför snart utredas.

För budgetåret 1956/57 föreslås skola anvisas för förvärv av egendomen Hinseberg jämte vissa till egendomen hörande inventarier 1 040 000 kronor samt för utförande av byggnadsritningar och byggnadsarbeten på egendomen 250 000 kronor.

Utskottet. Då fångvårdsbyggnadsutredningens förslag såsom departementschefen framhållit innebär en ur flera synpunkter fördelaktig lösning, kan utskottet tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, trots de betänkligheter som allmänt taget möter då det gäller att överta en gammal anstaltsanläggning.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtalsbestämmelser av det innehåll, som angivits i statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för den 17 februari 1956;

b) till *Ersättningsanstalt för kvinnofängelset i Växjö m. m.* för budgetåret 1956/57 under statens allmänna fastighetsfond anvisa ett investeringsanslag av 1 290 000 kronor.

Stockholm den 18 maj 1956

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlon, Leander, Gillström, Näsström, Boman, Hesselbom, Pålsson, Sundelin, Einar Persson, Bergman, Erik Svedberg, Ragnar Bergh och Nils Theodor Larsson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Bergström, Akerström, Rubbestad, Hoppe, fröken Elmén, herrar Johansson i Mysinge, Cassel, Gustafsson i Skellefteå, fru Ericsson i Luleå, fröken Vinge, fröken Ager, herr Andreasson och fröken Olsson.

Reservation

vid punkten 1 (Ersättningsanstalter för Långholmen m. m.) av herr Ragnar Bergh.